OSOR

El territori del terme municipal d'Osor s'estén a través de la vall regada per la riera d'Osor, que desemboca al riu Ter. Aquest riu, alhora, també discorre pel terme municipal d'Osor, on es troba la presa del pantà de Susqueda. El terme municipal inclou, a més de la vila d'Osor, cap del municipi, els veïnats de les Mines d'Osor, Santa Creu d'Horta, Sant Gregori, el Coll i Sant Miquel de Maifré. L'accés principal es fa per la carretera local GI-542 i les comunicacions es completen amb diverses pistes forestals.

L'ocupació humana del territori d'Osor és antiga, ja que a la zona s'han trobat restes de materials neolítics. Hi ha també rastres de presència romana (es va descobrir un altar votiu i runa d'un petit templet). De l'etapa medieval, la primera referència escrita la trobem l'any 860, quan va ser atorgat un alou a Osor al monestir de Santa Maria d'Amer. En el segle X coneixem documentació relacionda amb Santa Creu d'Horta, la parròquia d'Osor i l'església de la Mare de Déu del Coll.

Text: MJV

Església de Sant Pere

A LA PART ALTA DEL NUCLI ANTIC del municipi d'Osor s'aixeca l'església parroquial de Sant Pere. El temple està flanquejat per les rieres d'Osor i Noguerola, amb ponts medievals que van ser –igual que la parròquia– reconstruïts després de l'important terratrèmol del 1427. La primera referència documental sobre Sant Pere data de l'any 914, moment en què es trobava entre les possessions del senyor Sala i del seu fill Isarn, sota la jurisdicció del castell de Solterra, situat a la població veïna de Sant Hilari Sacalm. En el segle XII, concretament el 1144, el comte Ramon Berenguer IV va concedir als habitants d'Osor el privilegi de poder-se estalviar el tribut del dret de cugucia, si pagaven dos sous com a taxa. El 1125 el temple va ser reedificat i consagrat pel bisbe de Vic Ramon Gaufred.

L'actual església correspon a una reforma barroca, en què es conserven uns quants elements romànics. Aquests vestigis van aparèixer el 1977, quan es van enderrocar altres edificacions contigües al temple. Corresponen al capcer del braç sud del transsepte, que va decorat amb una sèrie de nou arquets cecs flanquejats per lesenes, disposats seguint el perfil de l'antiga coberta a dues vessants. A la façana s'obren, a més, dues finestres antigues: una de gran, d'esqueixada doble, i una altra de més petita, de cronologia posterior. En el sector nord de l'antic transsepte es conserven alguns fragments de lesenes. Se solen datar aquests vestigis de la construcció primitiva al segle XII, moment en què es va dur a terme una primera ampliació del temple original.

Text i foto: MGC

Antic capcer del braç sud del transsepte

Bibliografia

CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, V, p. 311; MONSALVATJE Y FOSSAS, F., 1889-1919, XVII, p. 314; PLADEVALL I FONT, A., 1993, pp. 49-78.

Priorat de la Mare de Déu del Coll

El monestir de la Mare de Déu del Coll es troba al terme municipal d'Osor, que des de l'any 1936 forma part de la comarca de la Selva. Aquest antic priorat benedictí està situat just al límit del terme de Susqueda; de fet, el temple i l'antiga casa prioral formen part d'Osor i, en canvi, tant l'hostal com la plaça del santuari ja pertanyen al municipi de Susqueda. El monestir pren el nom del coll o port de muntanya que uneix els massissos muntanyosos veïns de Sant Benet i Sant Gregori. Per la part inferior d'aquests massissos passa l'antic camí que corona el coll de Nafré, que comunicava les valls d'Osor i Susqueda. A la part més alta de la zona, a uns 825 m d'altitud, hi ha el santuari del Coll. A causa de la seva ubicació, constitueix un magnífic mirador tant de la vall de Susqueda com dels cims del Far i de la vall d'Osor, el massís de Solterra i la serra que s'estén cap al Sobirà de Santa Creu. Per arribar fins al santuari de la Mare de Déu del Coll, cal abandonar l'autopista AP-7 a la sortida 8, que enllaça amb la C-25, i continuar després per la C-63 cap a Olot. Al seu pas per la petita localitat d'Anglès cal seguir la carretera comarcal GI-542 que, després de passar pel poble d'Osor, porta fins al carrer de Nostra Senyora del Coll, que a mà dreta ens guia directament fins a la ubicació del temple.

Segons els registres històrics, el lloc ja pertanyia al monestir d'Amer des d'abans de l'any 860. L'historiador Francesc Monsalvatje esmenta la consagració d'un temple primitiu l'any 912, del qual no es conserva cap resta. L'església, dedicada a santa Maria, torna a aparèixer a les fonts els anys 1184 i 1187, època en què sens dubte es va erigir l'edificació actual, i en què es va instituir un monestir benedictí filial –en qualitat de priorat– de l'abadia d'Amer. Sempre va ser un monestir molt petit, ja que en el moment de màxima esplendor només disposava d'un prior, dos monjos i dos beneficiaris. Durant el segle XV la seva població va començar a decaure a causa de diferents successos, com els terratrèmols dels anys 1425 i 1427 o els conflictes armats vinculats a la guerra civil catalana i a l'anomenada guerra dels remences. De fet, el monestir va estar a punt de ser abandonat al final d'aquesta centúria, i durant la següent va ser gestionat per priors comendataris. L'any 1592 el càrrec prioral de la Mare de Déu del Coll es va unir a la dignitat abacial d'Amer. Més tard, el 1723, es va fundar un benefici perquè el lloc continués en funcionament; va subsistir unit a Santa Maria d'Amer, però sense comunitat, fins a l'exclaustració de l'any 1835.

El caràcter de santuari marià que va anar adquirint el priorat es documenta des del segle XVI. Explica la llegenda que la Mare de Déu havia guarit d'una ferida al coll un cavaller anomenat Benet de Cabrera, que lluitava contra els musulmans per aquestes terres. Per aquest motiu, la Verge del Coll era invocada per aconseguir remei a les malalties de la gola, especialment per al goll. De fet, el folklorista Joan Amades, autor del *Costumari català*, recull el costum popular de celebrar un ball d'un tipus de sardana durant el qual els afectats de goll de les comarques veïnes pujaven fins al Coll per la festa de

Absis

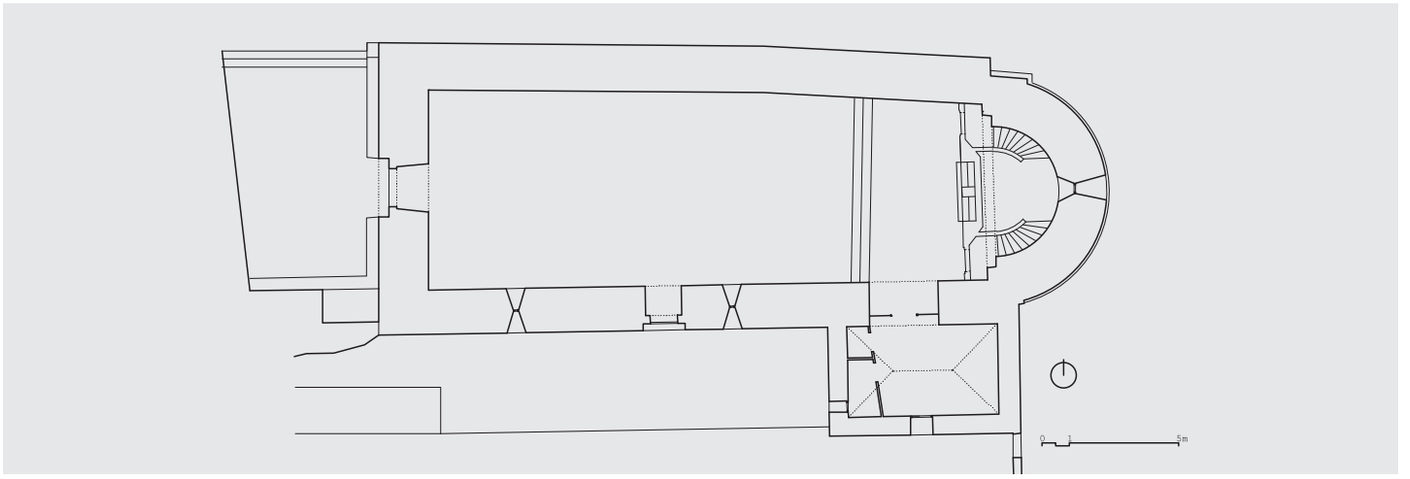

Planta

Alçat est

Alçat oest

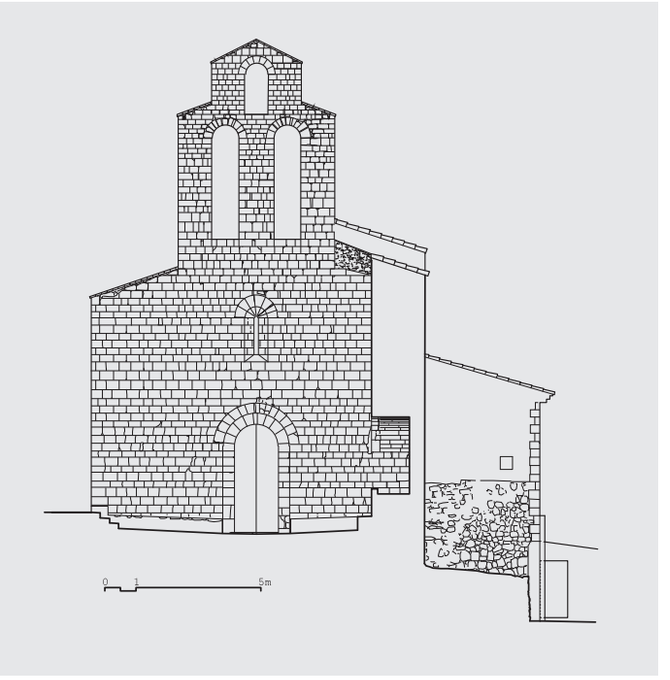

Quinquagèsima. Hi ha moltes edicions de goigs i es conserven nombrosos exvots que donen fe d'aquesta devoció particular. El 1878 l'església va ser convertida en una parròquia rural a càrrec d'unes vint famílies, amb un terme creat a costa dels de Susqueda i Osor. Pràcticament despoblada, una urbanització moderna a prop de Mas Celró ha permès construir una carretera i tornar a incentivar el culte. Actualment, l'ermita té al seu voltant un restaurant i un hostal, situat a l'antiga rectoria, que han revitalitzat l'espai.

El temple consta d'una nau coberta amb volta de canó apuntat i coronada amb un absis semicircular lleugerament més estret orientat cap al sud, del qual se separa a través d'un arc triomfal doble de perfil apuntat. Adossada al sector oriental del mur meridional de la nau hi ha una petita capella o sagrari, oberta en època recent. Aquest mur meridional presenta dues finestres de mig punt i esqueixada doble, una a cada costat d'una porta també de mig punt, que antigament devia funcionar com a entrada al temple. La il·luminació es completa amb dues finestres més de mig punt i esqueixada doble, una situada a l'eix de l'absis i l'altra a la façana occidental, per sobre de l'actual porta d'ingrés, formada per un doble arc de mig punt senzill, de dovellatge llis; un bonic campanar d'espadanya de dos pisos corona la façana occidental.

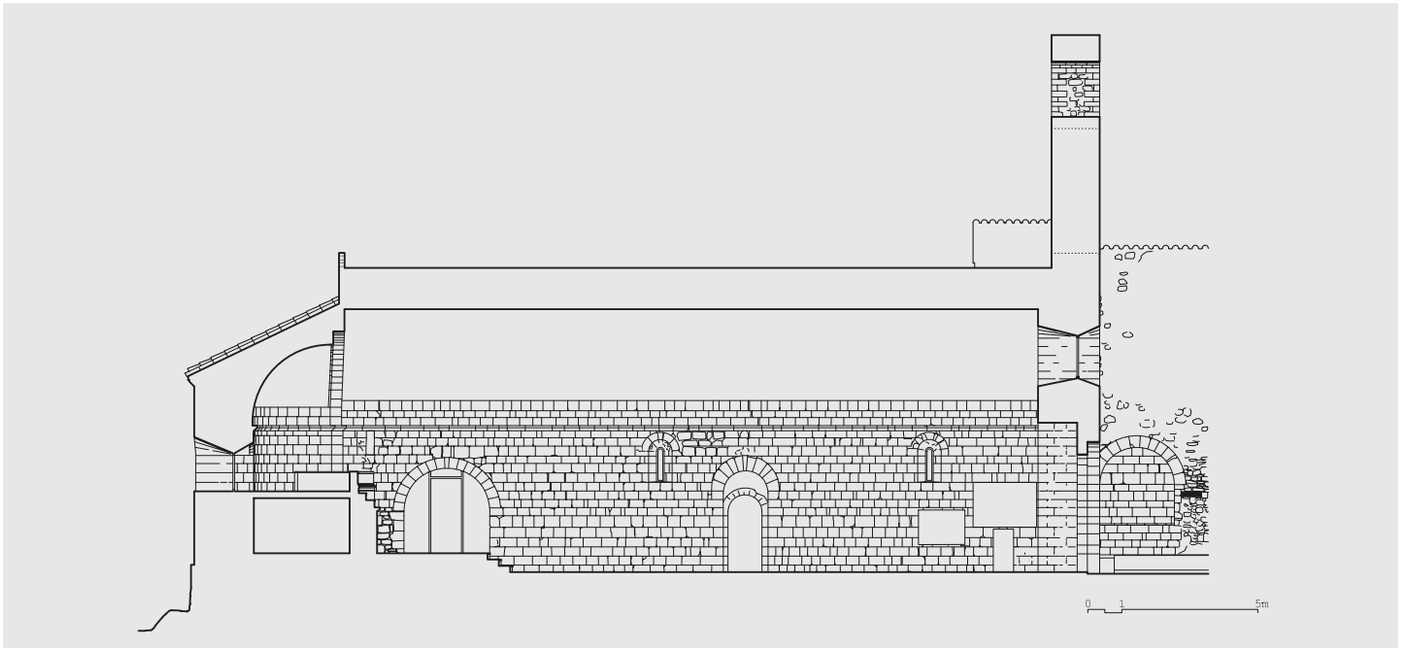

Secció longitudinal

Interior

L'aparell utilitzat en la construcció és un carreuat de mida petita, ben escairat i disposat de manera regular, característica que contribueix a situar l'edificació a finals del segle XII. A l'interior es pot veure una imposta bisellada que ressegueix a l'altura del naixement de les voltes tant el semicercle absidal com els murs laterals de la nau. L'altar major, on es venera la imatge de la Mare de Déu del Coll, és d'estil barroc, de finals del segle XVII (1688); la resta d'altars, dedicats a Jesús Crucificat, a la Sagrada Família, a la Immaculada Concepció i a la Mare de Déu del Roser, són tots també d'època moderna.

Frontal d'altar

El frontal d'altar de la Mare de Déu del Coll, també conegut com "frontal de la vida de la Mare de Déu", és una de les taules pintades més famoses de la col·lecció romànica del Museu Episcopal de Vic (MEV 3). La peça formava part del mobiliari d'altar del santuari del Coll, on va ser descoberta per alguns dels socis del Cercle Literari de Vic en una de les nombroses excursions que feien a finals del segle XIX. Durant la dècada dels vuitanta d'aquest segle va ser adquirida i va passar a formar part de la col·lecció del Museu del Cercle Literari de Vic, com tantes altres, segons les notícies que anaven apareixent a la publicació de *La Veu del Montserrat*. La taula pintada va ser exposada durant l'Exposició Universal de Barcelona de l'any 1888 juntament amb diversos frontals d'altar, com els de Sant Martí de Puigbò o Sant Vicenç d'Espinelves. De fet, l'historiador i arxiver Josep Puiggarí li va dedicar unes línies en què afirmava que, a causa dels curiosos detalls de l'obra i del seu marcat caràcter romànic, la seva factura datava dels segles XI-XII. La peça va passar a formar part de la col·lecció del Museu Episcopal de Vic des dels seus mateixos orígens i apareix al catàleg del museu de l'any 1893 amb el número de registre 3.

El frontal està pintat al tremp d'ou sobre fusta d'àlber, que en el procés de preparació va ser conjuntada mitjançant la tècnica de l'entelat; presenta unes mesures de 154 cm d'amplada per 101 cm d'altura. L'estat de conservació de la peça és bo, però presenta algunes esquerdes a la fusta que serveix de suport a la pintura. Amb tota seguretat, aquest deteriorament és degut a la degradació de l'entelat que, sota

Frontal d'altar (Museu Episcopal de Vic, MEV 3). © Museu Episcopal de Vic, fotògrafs: Enric Gracia/Joan M. Díaz/Gabriel Salvans/ Francesc Tena

la capa de guix, cobria les unions de fusta per aconseguir una superfície plana i llisa. Les diferències de pressió entre els materials són una causa habitual d'aquest tipus de moviments. Al frontal dominen els colors daurats i vermells, sobre els quals hi ha les figures i adorns, un color blau ennegrit per l'oxidació i el blanc i el negre. L'aurèola apuntada i una franja que separa els compartiments, de la mateixa manera que la corona de la Mare de Déu que presideix la taula, apareixen amb una tonalitat daurada. Les figures expressen una gran força emotiva, que mostra els seus efectes gràficament a les posicions i, sobretot, als ulls, que semblen en moviment. Els pigments esmentats també estan atenuats o desgastats en algunes parts de la superfície, com per exemple a la cara de sant Josep del compartiment inferior esquerre, que pràcticament ha desaparegut. Tot i aquests petits detalls, el conjunt es conserva bé, els colors són intensos i presenten una brillantor notable.

La disposició dels espais que presenta l'antependi és l'habitual dels frontals d'altar catalans, amb quatre compartiments delimitats per una aurèola central i una banda horitzontal que imita la pedreria en relleu. La taula exhibeix un marc decorat amb una serpentejant estilització floral i el perímetre interior està decorat amb un motiu geomètric format per una banda en ziga-zaga. Els elements romboidals que origina la banda estan dividits per dues línies paral·leles a banda i banda que ressegueixen tot el fris, i en els espais amb forma de triangles isòsceles inclosos entre la banda i les dues línies horitzontals apareixen tres punts blancs. Els colors utilitzats per representar les figures al frontal són el blau i el vermell, alternats. Aquesta és una variació d'un motiu romboidal que apareix profusament en l'art romànic català, amb exemples similars al frontal d'altar d'Espinelves o en les pintures murals de Santa Maria de Taüll o Sant Pere de la Seu d'Urgell.

El frontal d'altar és presidit per la imatge de la Mare de Déu, amb el Nen als braços. La imatge correspon al model iconogràfic de Maria en majestat que deriva de la *kyriotissa* bizantina o de la Mare de Déu com a tron del Senyor. Maria apareix a l'interior d'una aurèola en forma d'ametlla, els contorns de la qual imiten la pedreria. La imitació dels valuosos frontals d'orfebreria és un recurs habitual en els frontals pintats catalans, com per exemple el de Sant Vicenç d'Espinelves o el de Sant Llorenç Dosmunts, on també es pot veure aquest efecte. La Verge està asseguda en un seient de tipus *sella curulis* encoixinat, amb poms i peus en forma d'animals fantàstics. Vesteix un mantell tancat de color blau fosc decorat amb estrelles daurades. Al cap porta un vel en forma de caputxa que reposa sobre les espatlles. Sobre el vel porta una corona daurada amb pedres precioses. Sota el mantell hi ha una túnica amb grans plecs que a l'altura dels genolls es converteixen en

diversos elements decoratius i que arriba fins als peus calçats pomposament, que reposen sobre un coixí. Tant el vel com la túnica són vermells. Amb la mà dreta sosté delicadament una flor de lis, com si l'oferís al Fill, que reposa sobre el braç esquerre de la Verge, beneint amb la mà dreta i portant a l'altra mà el llibre tancat de les escriptures.

Hi ha una gran semblança amb la Mare de Déu que presideix l'antependi de Santa Margarida de Vila-seca. La posició i el seient són similars i, a més, en tots dos casos porten la flor de lis a la mà dreta. La diferència essencial és la imatge del Nen Jesús, ja que mentre que en el frontal dedicat a la vida de santa Margarida és totalment hieràtic, aquí apareix girat cap a la Mare, trencant la rigidesa del conjunt i, d'aquesta manera, humanitzant la figura del Fill. Aquest model també respon al de les representacions de la Mare de Déu que es troben tallades en fusta i policromades per tot Catalunya. També es troba en la pintura mural d'alguns absis, per substituir la figura del Crist apocalíptic. En la pintura sobre taula hi ha paral·lels directes, com el frontal esmentat de Santa Margarida de Vila-seca o els d'Espinelves, Lluçà o Vidrà. En tots els casos, Maria es representa com a tron del Salvador i com a mediadora entre els homes i Déu.

A l'interior de la màndorla apareix una constel·lació d'estrelles vermelles sobre un fons groc, així com unes ondulacions que simulen núvols i en ressegueixen la vora, a més de tot l'espai figurat del frontal. Al voltant de la màndorla apareix el tetramorf, els símbols dels evangelistes, com si fos una imatge apocalíptica centrada en Crist. Al costat de cada animal es pot llegir el nom de l'evangelista: MATHEVS, IOHANNES, MARCHVS i LVCHAS. La imatge de la *Maiestas Mariae* acompanyada del tetramorf és habitual en la pintura sobre taula catalana, com es comprova en els frontals de Cardet o de Lluçà, on les figures s'han convertit en àngels. En general, la bibliografia parla d'aquest motiu com una raresa iconogràfica i, fins i tot, s'ha escrit que fruit de la rutina del pintor hom podia arribar a el significat real dels símbols. D'altra banda, també hi ha autors que ofereixen una lectura iconogràfica per a la relació entre Maria i el tetramorf, i interpreten aquest últim com un testimoni de la divina Encarnació o, fins i tot, arriben a considerar Maria com un evangelista.

Les escenes que apareixen en el frontal són episodis del cicle iconogràfic de la vida de Maria i, per tant, també són cicles relacionats directament amb la infància de Crist. Les escenes que s'hi poden observar són: l'Anunciació, la Nativitat, la Presentació al Temple i la Mort i Assumpció de Maria. En totes aquestes escenes Maria és protagonista, però també s'hi fa referència a passatges de la vida de Jesús, motiu pel qual hi tenim una glorificació de la vida de Maria i de la infància de Crist.

L'escena de l'Anunciació beu d'un passatge de l'Evangeli de sant Lluc i apareix sovint representada en frontals catalans (Cardet, Avià, Lluçà, Mosoll o Sagàs). En tots es repeteixen els mateixos components de la composició, que en el frontal de la Mare de Déu del Coll són la Verge Maria dreta amb les mans obertes davant del pit, mentre escolta atentament l'arcàngel Gabriel, que li porta el missatge de la seva propera maternitat. La Mare de Déu està vestida sense corona, mentre que el missatger celestial alat vesteix túnica i mantell togat.

Detall del frontal d'altar: Dormició de Maria (Museu Episcopal de Vic, MEV 3). © Museu Episcopal de Vic, fotògrafs: Enric Gracia/Joan M. Díaz/Gabriel Salvans/ Francesc Tena

Les dues figures estan separades per una columna i emmarcades sota unes arcuacions que descansen sobre columnes amb capitells i que en conjunt sostenen tota una sèrie de torres i edificacions. Aquesta és una forma que sovint apareix a Bizanci i que recorda com cada personatge té un lloc individual en la narració. Hi ha un intent de trencar la compartimentació quan l'arcàngel Gabriel sobrepassa els límits de la columna assenyalant amb la mà. L'arcàngel expressa més dinamisme, ja que està representat en actitud de caminar i té un peu davant de l'altre.

Sota aquesta representació, en un triple pòrtic amb dossers, es representen les escenes de la Nativitat i de l'avís que dona l'arcàngel a sant Josep per preparar la fugida a Egipte. La Verge apareix estirada al llit amb els ulls mirant el pessebre on reposa el Fill, que és escalfat per la vaca i la mula. La composició de l'escena inclou un intent d'expressar en perspectiva la figura de la Mare de Déu al llit, que a la pràctica fa la impressió que està totalment dreta. Sota el bressol i una nova arcuació hi ha sant Josep assegut i en actitud de dormisquejar, amb la cara recolzada en una de les mans, mentre que amb l'altra mà es recolza en una gaiata. Al costat, aportant una certa simetria a la composició, apareix la figura alada de l'arcàngel, que transmet l'avís del cel. Les paraules MARIA, PRESEPIO, IOSEP i GABRIEL acaben de completar el significat de l'escena. En aquest cas, cadascun dels personatges de l'escena torna a estar emmarcat per una arcada, sobre la qual hi ha torres i construccions, igual que ocorre en el compartiment superior.

En el compartiment inferior de la part dreta, aquest cop amb tots els personatges sota una gran arcuació amb torretes superposades, es representa l'episodi de la Purificació de la Verge o de la Presentació del Nen Jesús al Temple. En aquest esdeveniment de la vida de la Mare de Déu intervé sant Josep (IOSEP), que situat a l'esquerra de la composició i recolzat sobre la seva gaiata, porta el cistell amb les tórtores per a l'ofrena mentre assenyala la seva dona amb la mà esquerra. La part central de la composició està ocupada pel Nen Jesús i la Verge Maria (MARIA), que ofereix el seu Fill a Simeó (SIMEÓ). Aquest personatge se situa a la dreta de l'arc, amb el cap nimbat que el sobrepassa, mentre rep Crist amb gran devoció per sobre d'un altar cobert amb un mantell.

En l'enquadrament superior dret apareixen les escenes de la Dormició i l'Assumpció de la Verge, tal com es pot comprovar en l'epígraf ASSVMTA EST MARIA IN CELVM. A la part inferior hi ha l'escena de la Dormició, amb el cos de la Mare de Déu vestit de blanc que reposa en un llit i està envoltada pels dotze apòstols. Aquesta escena està basada en la *koimesis* de l'art bizantí i té la seva font en els textos apòcrifs assumpcionistes, entre els quals destaca el Llibre del Trànsit o Pseudo-Melitó i el Llibre de Sant Joan Evangelista. A la part superior de la composició hi ha l'Assumpció de Maria, en què dos àngels sostenen una manta sobre la qual hi ha posada la Verge. Així mateix, cadascun dels éssers angelicals agafa de la mà Maria, que aixeca els braços en actitud orant mentre s'eleva cap a una mena de núvol en forma de segment de cercle representat justament al damunt. El fons d'aquesta escena reprodueix l'interior de l'aurèola central, amb el mateix color groc i les estrelles rosades que representen el firmament. Cal destacar que en aquest cas la Mare de Déu apareix vestida de la mateixa manera que en la secció central del frontal, amb una túnica blava estrellada i un mantell vermell que li cobreix el cap. Totes les figures que apareixen en els compartiments historiats porten el cap decorat amb un nimbe circular, inclosa la de sant Josep.

La pintura del frontal de Santa Maria del Coll ha estat inclosa tradicionalment dins l'obra del conegut "taller de Vic", sobretot per la cal·ligrafia dels epígrafs que apareixen a la taula i pels adorns i detalls. El "taller de Vic" va poder néixer a recer del vell *scriptorium* catedralici, però certament és molt més reconeguda la seva importància des d'un punt de vista literari i científic que no pas pel que fa a la seva repercussió artística. Hi ha una semblança indubtable entre les miniatures i els frontals pintats de la zona geogràfica que té com a centre la ciutat de Vic. També és remarcable l'aspecte rígid i hieràtic de les pintures murals del segle XII, que contrasta enormement amb les figures gràcils i plenes de moviment que apareixen en la narrativa figurada del frontal de la Mare de Déu del Coll. Els estudis comparatius han evidenciat les seves similituds amb el frontal de Santa Margarida de Vila-seca, la qual cosa seria indicativa d'una pertinença al taller esmentat. Els elements comuns entre tots dos antependis són l'esperit estilístic i la perfecció tècnica, fet que explica en gran part el bon estat de conservació. El tractament dels vestits i els plecs, així com els intents obvis per trencar les limitacions dimensionals del frontal, evidencien que es tracta d'una obra dels darrers anys del segle XII, quan l'esperit de l'anomenat "estil 1200" començava a animar les hieràtiques composicions romàniques.

MAREDEDEU

Del monestir de la Mare de Déu del Coll també prové una escultura de la Mare de Déu tallada en fusta d'àlber, que es conserva actualment al Museu Episcopal de Vic (MEV 74). Mesura 93 cm d'altura per 34 cm d'amplada, i té una profunditat de 27 cm. La Verge està asseguda en un tron de respatller semicircular que es recolza sobre quatre columnes coronades amb poms. Vesteix un tocat, mantell de color blau fosc i una túnica blava i vermella. El Nen Jesús està assegut a la falda i va vestit amb una túnica vermella i un mantell blau fosc que deixen descoberts tant l'esquena com el braç dret, amb el qual dona la benedicció amb dos dits. Sembla que és obra dels tallers de la catedral de Vic, ja que segons les

Maredeu (Museu Episcopal de Vic, MEV 74). © Museu Episcopal de Vic, fotògrafs: Enric Gracia/Joan M. Díaz/Gabriel Salvans/Francesc Tena

proporcions i el vestuari és molt semblant a la talla de Mare de Déu de Lluçà. Segons M. Gros, també sembla tenir relació amb una miniatura d'un Calvari que actualment està afegida en un evangeliari conservat al mateix museu (ms. 15, fol. 8v) i que prové de l'escriptori ausetà.

En el moment del seu descobriment, la talla estava arraconada a la casa del rector i tenia tant els braços de la Mare com els del Fill tallats. Això s'explica perquè havia estat vestida, pràctica que per a aquesta imatge ja està registrada en una visita pastoral de l'any 1687. A l'Arxiu Mas de Barcelona es conserva documentació fotogràfica sobre aquesta talla. Gràcies a la documentació, es poden veure algunes diferències respecte a l'estat actual de la peça, que coincideixen amb els antecedents exposats: els braços drets de la Mare i del Fill apareixen mutilats i els peus de la Mare tenen un altre aspecte.

Cal apuntar que la descripció de la imatge que apareix en el primer catàleg del museu vigatà (1893) no correspon amb la talla identificada actualment amb la referència MEV 74. Per tant, és probable que la talla de la Mare de Déu del Coll posteriorment es canviés o es classifiqués malament. Per estil es pot considerar una talla atípica, ja que el seu aspecte arcaïtzant s'allunya de les formes prototípiques. Segons A. Noguera, la sobretúnica de la Verge és un element arcaïtzant que pertany a imatges vinculades concretament a la comarca de la Garrotxa, però no hi apareixen més punts de contacte amb aquest grup. Hi ha la creença popular que es tracta d'una talla anterior a l'any 1187, senyal evident que era una imatge romànica de les més arcaiques, segurament simètrica i de frontalitat absoluta. Malgrat això, per l'estil i el fet que pels volts de l'any 1180 es va establir el priorat benedictí en l'actual santuari de la Mare de Déu del Coll, proposem per a la peça una datació de finals del segle XII.

Text i fotos: MBG - Plànols: IFM

Bibliografia

AA.VV., 1887, pp. 224-226; Azcárate Ristori, J. M., 1974, p. 73; Carbonell i Esteller, E., 1981, p. 69; Castiñeiras González, M., 2007a, pp. 119-153; Castiñeiras González, M., 2008c, pp. 15-41; Catálogo, 1893, pp. 68-69; Catalunya Romànica, 1984-1998, V, pp. 311-314, XXII, pp. 148-151; Cook, W. W. S. i Gudiol Ricart, J., 1950, pp. 209-215; Gros i Pujol, M. dels S., 1991b, pp. 44-45, 87; Gudiol i Cunill, J., 1929, pp. 100-109; Monsalvatje y Fossas, F., 1889-1919, XIV, pp. 373-390; Noguera i Massa, A., 1977, pp. 291-292; Pladevall i Font, A., 1960a, pp. 329-345; Pladevall i Font, A., 1974, pp. 7-22; Post, C. R., 1930-1966, I, pp. 233-236; Puiggarí, J., 1888, pp. 106-112; Sureda i Jubany, M. i Cao Costoya, D., 2011-2012, pp. 143-190; Sureda i Pons, J., 1981, pp. 63, 77, 143, 152, 156, 231, 245, 256, 299-300, 335; Vilaró i Pont, J., 1896, pp. 5-22.

Església de Sant Miquel de Maifré

L'església de Sant Miquel de Maifré està situada dins la propietat de la fundació privada Font Picant. L'accés es fa a través de la carretera que surt de la població veïna del Pasteral i arriba fins a l'embassament de Susqueda. L'origen d'aquest petit temple remet al segle XI, quan estava dedicat a sant Daniel i era conegut amb el nom de Sant Daniel de Sorerols. Amb aquesta denominació s'esmenta el temple en l'acta de consagració de l'església de Sant Vicenç de Susqueda (1067), de la qual sempre va ser sufragània. En el segle XII, concretament l'any 1144, l'església s'esmenta com *Sant Daniel de Manfredi*, mentre que l'adopció de la seva advocació actual a sant Miquel data del segle XIV.

Exterior

Interior

Actualment, a causa de les diferents reformes que l'edifici ha patit, és difícil esbrinar amb encert quins en són els elements romànics originals. Tenim constància de l'existència de dues grans reformes que es van dur a terme en època moderna: la primera va tenir lloc el 1616, data de la porta d'entrada (que conserva la llinda datada amb la inscripció 16+16 SANT MICVEL PREVAV PER NOS), mentre que la segona es data l'any 1788, moment en què es va reconstruir la coberta a causa d'un despreniment de terra (la data està inscrita a la part superior de l'absis). El 1946 el temple va ser restaurat.

Aquesta petita església està formada per una nau de planta rectangular, lleugerament irregular, coberta per una volta de canó apuntat. L'absis té perfil semicircular i una finestra de mig punt i esqueixada doble, actualment cegada, oberta a l'eix. Al mur sud també es van obrir, posteriorment, una porta i una finestra, i es va construir un campanar d'espadanya de dos ulls al mur oest. La construcció de l'edifici respon a una arquitectura popular força senzilla, que s'ha datat entre els segles XI i XII.

Text i fotos: MGC

Bibliografia

CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, V, p. 315; MONSALVATJE Y FOSSAS, F., 1889-1919, XVII, p. 314; PLADEVALL I FONT, A., 1993, pp. 49-78.

Torre de Sant Joan

ELS VESTIGIS DE L'ANOMENADA TORRE DE SANT JOAN s'aixequen al cim d'un turó situat a poc menys d'1 km del nucli urbà d'Osor, cap a la població veïna d'Anglès. S'hi arriba per una pista forestal. La torre, que en època medieval podria haver estat una construcció defensiva i haver tingut una estructura més gran, actualment és una construcció arruïnada d'uns 8 m d'altura, de la qual només es conserven parcialment els murs i part de la coberta interior. Tot i que avui sembla una edificació allunyada del nucli urbà i sense utilitat aparent de vigilància, antany va tenir un paper clau en el control de l'únic accés a la vila d'Osor per la zona de llevant, just al costat de la riera.

Es tractava d'una torre de planta quadrada, de 6,28 metres de costat, estructurada en tres pisos. La porta d'entrada, situada a la planta baixa, era d'arc escarser. Es conserven espitlleres a cada pis, així com una finestra rectangular en el segon. L'aparell està compost per carreuó desbastat a la part central dels murs, mentre que les cantonades estan reforçades per carreus. La torre, a més de destacar per l'altura, ho fa per la coberta de la planta baixa, on hi ha una volta de

Vista general

canó construïda amb blocs col·locats de cantell, molt ben conservada.

Al voltant d'aquesta torre hi ha altres restes de murs que podrien haver format part de la mateixa fortificació, encara que també va poder ser una torre aïllada. En qualsevol cas, la seva estructura té una semblança notable amb la torre d'Esparra, situada a prop de la població de Riudarenes. Tot i que no apareix en cap document medieval, la historiografia ha considerat que podria ser una casa forta construïda probablement en el segle XIII.

Text i foto: MGC

Bibliografia

CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, V, p. 314; PLADEVALL I FONT, A., 1993, pp. 49-78.